

DISPARIȚIA PREMATURĂ A ARTISTULUI BOB BULGARU (1907-1938)

Alina BUTNARU*

Keywords: Bob Bulgaru, artist, drawings, exhibitions, museum, Bârlad.

S-a scris elogios despre acest artist moldav,¹ născut în luna lui florar a anului 1907, în primăvara răscoalei țărănești și a plecării spre alte orizonturi a marelui pictor Nicolae Grigorescu.

Gheorghe, al șaptelea născut din cele patrusprezece vlăstare ale Ruxandrei și Done Bulgaru, singurul băiat din cei șapte copii rămași în viață, era dezmiertat „Bob” de către membrii familiei și de prieteni. Un „bob” care a germinat frumos, al cărui spirit s-a dezvoltat armonios în domeniul artelor, dar căruia nu i-a fost îngăduit să ajungă la maturitate deplină, viața fiindu-i curmată de o boală necruțătoare.

După terminarea celor cinci clase primare în satul natal Mălăiești (jud. Vaslui), Bob a părăsit meleagurile natale și, ajutat de sora mai mare, Paraschiva, și de soțul acesteia, medicul Mihai Rădulescu, se stabilește în București. Aici a urmat Liceul „Sf. Sava”, avându-i colegi pe Eugen Ionescu și Edgar Papu. Atât perioada liceală, cât și cea universitară, au contribuit la consolidarea cunoștințelor și la lărgirea cercului de intelectuali în care se integrase. Era un participant constant la întâlnirile săptămânale organizate de Edgar Papu, în casa sa de pe Strada Polonă din București, unde se dezbăteau probleme de artă și de literatură, de filozofie și de viață, probleme care „torturau” spiritele tinerilor de atunci: Eugen Ionescu, C. Fântâneru, Horia Groza, Ștefan Todirașcu, Alexandru Elian, Emil Botta, Ștefan Stănescu și Pericle Martinescu.²

Fire contemplativă și avidă de cunoaștere, Bob Bulgaru și-a adâncit căutările în literatură, dar mai ales în artă, ceea ce l-a determinat să se dedice în totalitate desenului și picturii. Cutreiera, cu caietul de schițe, prin muzee, parcuri, pe străzi, fiind mereu în căutare de modele. Deși a desenat și pictat naturi statice, peisaje, nuduri, interioare, portretele de copii au fost un subiect predilect. Chipurile acestora l-au urmărit obsesiv, iar evocarea lor în stil renașcentist reușește să proiecteze pe retina privitorului o imagine încărcată de sinceritate, grație și candoare. Tușele aplicate unele peste altele pe hârtia de calc, vibrația culorilor și jocul de lumină duc cu gândul la vitraliu. „*O virtuozitate de vitraliu în care tonurile gingașe cum ar fi ocrul auriu, galbenul irizant, roșu și brunul, sînt elemente care completează structura grafică fină*” afirma Petru Popovici.³ Sensibilitatea lucrărilor acestui artist și fragilitatea lor, la propriu (hârtia, care constituia suportul lucrării, nu era tratată cu grund), te transportă către o lume creată special de Bob Bulgaru: o lume cu oameni frumoși la suflet, după chipul și asemănarea lui. Scriitorul Radu Boureanu spunea că „*dacă ființa Bob Bulgaru se năștea undeva în spațiul Renașterii, cu calitățile desenului, cu puritatea paletei, poate ar fi fost unul din superbii plasticieni ai șirului inspirațiilor care au ilustrat evul*.” El este „o rudă depărtată a unui

* Muzeograf, Muzeul „Vasile Pârvan”, Bârlad.

¹ Cronici scrise de Edgar Papu, M. R. Paraschivescu, Arsavir Acterian, Pericle Martinescu, Horia Stamat, Eugen Jebeleanu, Ion Vinea, Gheorghe Dinu, Ion Frunzetti, Barbu Brezianu, Dan Petrasincu, Cicerone Teodorescu, Radu Boureanu și mulți alții.

² Pericle Martinescu, *Retroproiecții literare*, Editura Cartea Românească, București, 1973, p. 79.

³ Petru Popovici, *Prefață la Catalogul Bob Bulgaru (1907-1938)*, Comitetul pentru Cultură și Educație Socialistă al Județului Prahova, Muzeul de Artă Ploiești, 1972.

Holbein, în desen, în modul cum înțelege, cum privește în sufletul modelului. Poți să te gândești, nu să-l compari cu unii din purii Renașterii."⁴ Privite cu ochii cunosătorului, lucrările lui Bob Bulgaru amintesc și de stilul abordat de pictorul și miniaturistul italian Pisanello (1395-1455) - cu numele real Antonio di Puccio Pisano -, și de pictorul Ambrogio Lorenzetti (1290-1348), ambii definiți de eleganța, rafinamentul și delicatețea stilului artistic. Marele critic de artă George Oprescu era de părere că există asemănări între desenele lui Bob Bulgaru și cele ale pictorului simbolist francez, Carrière,⁵ a cărui artă este caracterizată de culorile cețoase, cu contraste de lumină și umbră. Este remarcabil că, până la vârsta de 30 de ani, Bob reușise să-și construiască propriul stil, nemaiîntâlnit la pictorii români contemporani lui, în care formele și culorile zămislesc imagini gingașe și pline de mister. Creativitatea debordantă a făcut din Bob Bulgaru un inovator în ce privește tehnica folosită în pictură: aplicarea culorilor de ulei pe suprafața impermeabilă și translucidă a hârtiei de calc, cu obținerea unei împletiri ale efectelor de lumină și culoare ce sugerează volume.

Deși lucra mult, nu reușea să-și „plaseze” operele decât într-o mică măsură. Expunerile sporadice pe simezele saloanelor oficiale nu au avut cum să-l propulseze pe Bob Bulgaru pe culmile celebrității. De altfel, artistul nu era preocupat de acest aspect și nici grăbit să se afirme, chiar dacă lipsurile materiale erau chinuitoare. Epuizat și prins în ghearele neajunsurilor, se simțea sufocat de situație și își dorea să părăsească Bucureștiul. Salvarea a venit de la prietenii săi din Târgoviște - publicistul Ion Vasiliu și pictorul și profesorul Aurel Vasilescu -, care au contribuit substanțial la restabilirea confortului psihic și emoțional. Primul l-a găzduit într-o cameră din locuința sa cu chirie, iar al doilea i-a oferit posibilitatea de a folosi atelierul său de lucru. În vara anului 1937, artistul se afla în plină activitate creatoare. Dezinvoltura și spontaneitatea cu care lucra, și, mai ales, comenzile pentru lucrări, i-au întărit speranța că visul său de-o viață - acela de a vedea „nemuritoarele opere ale Renașterii” adăpostite de marile muzee - se va împlini. Sorta i-a hărăzit, însă, un alt drum: cel spre eternitate. Când nimeni nu se aștepta, sfârșitul a venit în această perioadă prolifică din viața pictorului. Expoziția deschisă în noiembrie 1937, împreună cu Aurel Vasilescu, în Sala „Adam” din Târgoviște, a fost ultima. Bolnav, operat⁶ (dar fără șanse), imobilizat la pat, îngrijit de sora sa, Anița Böhme, își dădea seama că sfârșitul era aproape. Cu toate acestea, inspirația nu-l părăsise și nici frenezia cu care pictase până nu demult. Cu mâinile legate și suspendate deasupra capului, pentru „a preveni stingerea ganglionilor extrem de dureroși”, cerea insistent, după cum relatează o altă soră de-a sa, Maria Moldoveanu, să „i se desfacă mîna dreaptă și cu eforturi supreme schița pe cearceaf un tablou imaginar cu mii de linii.”

La data de 31 martie 1938, Bob Bulgaru a părăsit această lume, rămânând în amintirea celor care l-au cunoscut drept „băiatul blond⁷ și bun, cu părul răvășit, care trecea tăcut și-ți întindea o mână fină [...] neliniștit, cu ochii mari și visători, plini de uimiri și chemări” (Petr Popovici), elegant în gesturi și cu o ținută vestimentară impecabilă, pe care „o arbora fără ostentație, dar pe care o socotea ca făcând parte dintr-un ansamblu care-i păstrau și-i confereau omului demnitate.” (Maria Moldoveanu) A fost, poate, „cel mai modest și cel mai blând dintre pictorii noștri” (George Oprescu), care a lăsat în urmă peste 400 de lucrări (unele risipite, altele regăsite), parte dintre ele făcând obiectul expoziției retrospective de la Muzeul de Artă din Ploiești, în anul 1972. La vernisajul acestei expoziții au fost prezente mari personalități: G. Macovescu și soția, Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Egdar Pappu, Ștefan Roll,

⁴ Radu Boureanu, *Bob Bulgaru*, în „Viața Românească”, nr. 4, aprilie 1973, an. XXVI, p. 169.

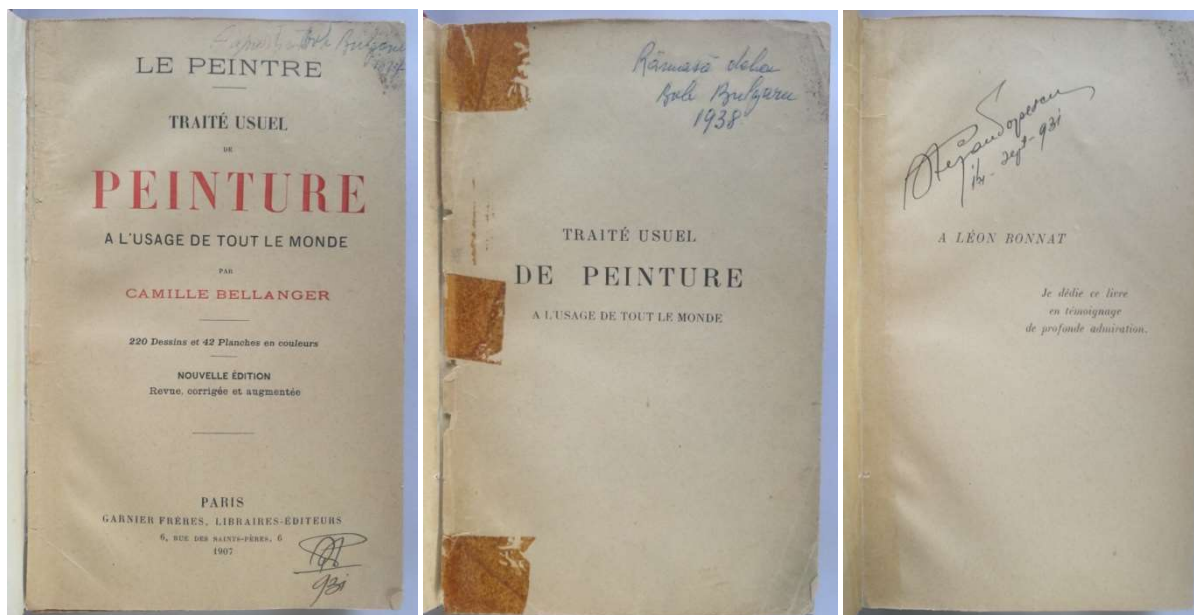
⁵ Eugène Anatole Carrière (1849-1906).

⁶ Operația a constat în excizarea unei suprafețe de 15 cm pătrați din pielea de pe spate, unde se afla o aluniță ce declanșase cancerul.

⁷ Maria Moldoveanu scrie, în paginile manuscrisului dactilografiat, că Bob Bulgaru avea părul castaniu: „Înalt, cu părul castaniu, ușor ondulat, ochii căprui, nasul drept, figura prelungă, dantura frumoasă; totul în perfectă armonie.” (subl. ns.)

Radu Popescu, Pericle Martinescu, Mihail Straje, Luca Dumitrescu... și sora pictorului, Maria Moldovanu.

Și la Bârlad, la 15 ani distanță (1987), a fost deschisă expoziția care cuprindea o parte dintre lucrările semnate de artist, donate Muzeului bărlădean, în anul 1980, de Margareta Codrin, iar în anul 1986, de reputatul medic Constantin Teodorescu (1939-2011). În anul 2006, Muzeul nostru a readus pe simeze numele și creația artistului Bob Bulgaru, expoziția permanentă fiind completată, în 2008, cu documentele și fotografiile provenite din donația doamnei Maria Moldoveanu. În acest fond, există o carte, care a făcut parte din biblioteca personală a artistului și care prezintă câteva însemnări: *Le peintre. Traité usuel de peinture. À l'usage de tout le monde*, al autorului francez Camille Bellanger, apărută la Paris, în anul 1907; este un tratat de pictură ce conține 220 de desene și 42 de planșe color. Probabil că acest exemplar a aparținut inițial lui Ștefan Popescu (1872-1948),⁸ pentru că poartă semnătura olografă a acestuia și data de 14 septembrie 1931 (pe pagina anterioară *Prefetei*), și, mai apoi, cartea a fost dăruită lui Bob Bulgaru. Atât pe pagina de gardă, cât și pe pagina de titlu, sunt scrise mențiunile că această carte a aparținut lui Bob Bulgaru. Date fiind aceste însemnări, avem certitudinea că acest tratat de pictură a fost una dintre cărțile de care artistul s-a folosit în studiile sale.

Un aspect deloc de neglijat este cel legat de una dintre lucrările semnate de Bob Bulgaru: un *Portret de fetiță*, desen în creion, pe hârtie (0,546 x 0,422 mm), semnat și datat 1937; pe o bucată de hârtie atașată desenului, se află înscris numele artistului și cuvintele *Etude pour un portrait*. Acest portret se află în patrimoniul British Museum⁹ din Londra, alături de lucrări ale artiștilor români George Tomaziu, Dumitru Ghiață, Nicolae Stoica, Jean-Alexandru Steriadi, Ștefan Popescu, George Petrașcu, Ion Jalea, Iosif Iser, Paul Neagu, Rodica Manin și mulți, mulți

⁸ Pictor, desenator, gravor, membru de onoare al Academiei Române din anul 1936. Este unul dintre gravorii de referință ai artei românești, cu studii făcute la Academia de Arte din München și Paris.

⁹ "În 1936 îi sunt selecționate pentru un Salon de pictură românească la British Museum trei desene. Participau alături de el, la Salon, Nicolae Stoica și Valentin Hoeflich." scrie Moldoveanu Maria, în *Biografie Bob Bulgaru*, p. 6, manuscris dactilografiat aflat în patrimoniul Muzeului "V. Pârvan" din Bârlad, datat 20.IX.1973 și înregistrat la nr. inv. 20260. La British Museum, *Portretul de fetiță* poartă numărul de înregistrare 0312.3 din 1938; autor: Bob Bulgaru; dimesiuni: 546 x 422 mm; donație: George Opreșcu. (https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=722939&partId=1&searchText=bob+bulgaru&page=1)

alții, fiind o donație făcută în anul 1938, de către renumitul profesor de istoria artei George Oprescu (1881-1969), critic de artă, colecționar, autor al unor cărți de artă populară românească, fondator al Institutului de Istoria Artei și director al Muzeului „Toma Stelian” din București, în perioada 1932-1942. Multe dintre lucrările semnate de tinerii artiști români au fost donate între anii 1933-1948 și s-au constituit într-o colecție la British Museum, grație preocupării pentru artă a lui George Oprescu. De altfel, eruditul critic de artă deținea o bogată colecție, care cuprindea aproape zece mii de piese (lucrări de sculptură, pictură, desene și gravuri) - unele dintre ele purtând semnătura artiștilor celebri precum Delacroix, Rembrandt, Courbet, Picasso, Dürer - și pe care a donat-o, la un moment dat, Academiei Române.¹⁰ Un gest nobil și un dar făcut nu numai muzeului, ci întregii națiuni române.

Creația lui Bob Bulgaru, ruptă de prejudecăți, va fi mereu scăldată în acea lumină serafică coborâtă din Ceruri, trecută prin spiritul și conștiința acestui *homo pictor* care au fost curmate brusc în evoluția lor. Poate de aceea, moartea artistului - după cum spune Pericle Martinescu - a căpătat o „*aură de basm înlăcrimat*” și a constituit o „*postumă consolare pentru acele existențe ce se hrănesc cu visuri, trăiesc discret ca niște îngeri și cad ușor ca niște petale imaculate de cais...*”.

THE PREMATURE DEATH OF THE ARTIST BOB BULGARU (1907-1938)

The artist Bob Bulgaru was born in Mălăiești, Vaslui county. His heritage, over 400 works of art (some scattered, others recovered). Some of these works of art have been exposed in 1972 at Art Museum from Ploiești. Other works of art, photos and documents are part of the collection of our museum, due to donations made by Margareta Codrin, doctor Constantin Teodorescu (1939-2011) and the artist's sister Maria Moldoveanu.

Bob Bulgaru's contemplative temper and his thirst for knowledge oriented him towards literature and art. This led to his later dedication towards drawing and painting.

The art collector and expert, George Oprescu (1881-1969), the author of many books of Romanian folk art, the founder of the Institute of Art History and the manager of "Toma Stelian" Museum from Bucharest (1932-1942) made a substantial donation of art to British Museum. This donation contains a collection of drawings and paintings signed by the most prominent romanian artists of the time: George Tomaziu, Dumitru Ghiață, Nicolae Stoica, Jean-Alexandru Steriadi, Ștefan Popescu, George Petrașcu, Ion Jalea, Iosif Iser, Paul Neagu, Rodica Manin etc. Among these works of art, someone can identify one of the most representative drawings of Bob Bulgaru: a portrait of a little girl.

Until the age of 30, the young artist already accomplished an uncommon personal style characterised by shapes and colors that create a delicate and misterious imagery.

His inquiring mind led to a special technique: the appliance of the oil paint on the waterproof and translucent tracing paper, resulting in a blend of light and color that suggests volumes.

¹⁰ Grigorescu, Denis, *Povestea lui George Oprescu, criticul de artă care a donat Academiei Române capodopere fabulos de scumpe, pictate de Rembrandt, Delacroix și Picasso* în ziarul „Adevărul de Pitești”, format online, din data de 31 august 2017 (http://adevarul.ro/locale/pitesti/povestea-george-oprescu-criticul-arta-care-a-donat-academiei-romane-capodopere-fabulos-scumpe-pictate-rembrandt-delacroix-sipicasso-1_59a565d85ab6550cb86f75a4/index.html)

Collection online

drawing

[Back to search results >](#) 1/1 >

Object type	drawing
Museum number	1938,0312.3
Description	Head and shoulders of a girl, turned to front, with head turned slightly to left, and looking to left. 1937 Black chalk
Producer name	Drawn by: Bob Bulgaru
School/style	Romanian
Date	1937
Materials	paper
Technique	drawn
Dimensions	Height: 546 millimetres Width: 422 millimetres
Inscriptions	Inscription Content Signed and dated On a separate sheet attached to modern mount inscribed twice with artist's name and inscribed: "Etude pour un portrait."
Location	Not on display (East European Imp XXc)
Acquisition name	Donated by: George Oprescu
Acquisition date	1938
Department	Prints & Drawings
Registration number	1938,0312.3

[Large image >](#)

[Image description >](#)

Image service:

[Use image >](#) [Request new photography >](#)

Recommend

Portret de fetiță, aparținând artistului Bob Bulgaru,
existent în patrimoniul British Museum din Londra.

Bob Bulgaru - elev la Liceul „Sf. Sava” (1920)

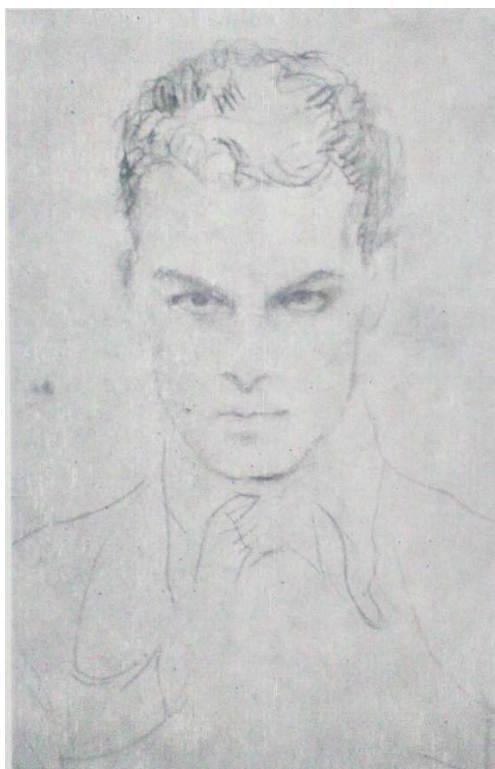
Bob Bulgaru, la vârsta de 20 de ani,
la terminarea liceului (1927)

Bob Bulgaru în timpul studenției
(București, 1931)

Anița Bulgaru și soțul ei, Carol Böhme
(București, 1928)

Bob Bulgaru, *Autoportret*.

Vernisajul Retrospectivei Bob Bulgaru
(Muzeul de Artă din Ploiești, 1972).

Casa surorii lui Bob Bulgaru, din Bulevardul 1 mai, nr. 397, București (în prezent, demolată).
În această casă a murit pictorul Bob Bulgaru, pe data de 31 martie 1938.